ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ “НЕОФИТ РИЛСКИ”
БЛАГОЕВГРАД

Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. д-р Валери Велков Иванов, професор в катедра „Национална и международна сигурност” на факултет „Национална сигурност и отбрана” при ВА „Г.С.Раковски“,
адрес: гр. София, бул. „Евлоги и Христо Георгиеви“ 82,
Военна академия „Г. С. Раковски“, сл. тел. 02 / 92 26 615
e-mail: val.ivanov@abv.bg

на дисертационния труд на Йосиф Йорданов КОЧЕВ

на тема: **ПОЛИТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА КИБЕРСИГУРНОСТТА**

представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
по специалност „Международно право и международни отношения”

област на висшето образование – 3 „Социални, стопански и правни науки”
професионално направление – 3.6. „Право”

1. Кратки биографични данни за докторанта

Йосиф Йорданов Кочев е роден на 5 октомври 1988 година в гр. Благоевград. Завършва средното си образование през 2007 г. в Природо-математическа гимназия „Академик Сергей Павлович Корольов", гр. Благоевград, и същата година е приет в Югозападен университет „Неофит Рилски", специалност „Европеистика". През 2012 година получава магистърска степен, специалност „Международни отношения", а на 09.10.2012 г. е назначен като асистент в катедра „Международно право и международни отношения" към Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски".

На 26 май 2013 година е зачислен като докторант чрез самостоятелна подготовка на обучение с тема на дисертационния труд: Политиката на Европейския съюз по проблемите на киберсигурността, в област на висше образование - 3. „Социални, стопански и правни науки", професионално направление - 3.6. „Право", по научна специалност „Международно право и международни отношения", към същата катедра и факултет на Университета.

Докторантът има три самостоятелни статии на български и английски език в сборници с международно участие. Активно участва в различни национални и международни научни форуми, вътрешно университетски проекти, посещава Международното лятно училище за докторанти „Европейският съюз и Черноморският регион: предизвикателства и перспективи", включва се в лекционни курсове на английски език на тема „Американско бизнес право" (American Business Law"), а през 2013 г. е приет за член на Съюза на учените в България.

Като асистент в катедра „Международно право и международни отношения", Йосиф Кочев има минимална натовареност от 360 часа на година, води семинарни упражнения по дисциплините „Политология", „Теория на международните отношения", „Теория на външната политика", „Външна политика на държавите от Югоизточна Европа". Академичен наставник е по проект „Студентски практики", активно участва в техническото обезпечаване на кандидат-студентски, семестриални и

държавни изпити, както и в изготвянето на документация, свързана с учебните програми и планове в специалностите „Международни отношения” и „Европеистика”.

2. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Проблемите, свързани с информационната сигурност и успешното противодействие на хакерите, киберзаплахите, кибертероризма и кибервойната отдавна са възприети като едни от най-големите предизвикателства на съвременното информационно общество, а търсенето на успешни решения и действия в областта на формиране на политика и разработване на стратегия за киберсигурност, вече надхвърлят границите на една отделна наука или държава и изискват сложен интердисциплинарен подход, с участието на всички заинтересовани страни

Ето защо всякакви изследвания, свързани с прилагането на различни способи за анализ на формите за проявление, факторите, предпоставките и условията за възникване на различните видове киберзаплахи, както и възможните подходи, механизми и действия насочени към изграждане и развитие на единни национални и интегрирани колективни способности в областта на киберсигурността са доста предизвикателни и атрактивни, за да ангажират вниманието на младите научни работници. и едновременно достатъчно сложни и комплексни, за да предизвикат заслужени адмирации.

За малцина е известно, че в НАТО и ЕС от години се работи в областта на изграждане на съюзни способности за противодействие на всякакви рискове и заплахи в киберпространството, отдавна са изградени структури, органи и сили за водене на кибервойни и операции в мрежите, редовно се провеждат учения и тренировки за противодействие на случайни или целенасочени нерегламентирани въздействия върху информационните системи и компютърните мрежи. В същото време страната ни е една от малкото държави членки, които все още по различни, най-вече конюнктурни причини, не разработила своя национална Стратегия за киберсигурност, а формираните до момента структури с подобни функции все още са главно на

ведомствено ниво, без да съществува национален координиращ орган за управление. Тепърва предстои да се очертае концептуалната рамка, да се разработи оперативната архитектура и да се пристъпи към изграждането на отделните елементи, подсистеми и органи за управление на националната система за информационна сигурност, като компонент от системата за национална сигурност. Именно с подобна сложна, нелека и твърде предизвикателна задача се е заел докторантът Йосиф Кочев в своя дисертационен труд, за което естествено получава моите искрени симпатии.

Безспорен факт е, че към настоящия момент липсват задълбочени теоретични разработки касаещи основните принципи, механизми и подходи за изграждане на подобна система. Ето защо считам, че научните търсения на Йосиф Кочев са насочени в посока, която в своята същност е актуална и полезна.

3. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Представеният ми за рецензиране дисертационен труд се състои от увод, три глави, заключение, библиография, приложения и списък със съкращенията. Дисертацията е в обем от 185 страници, има три броя приложения, а библиографичната справка на използваната и цитирана литература включва общо 198 заглавия, с което приемам, че като цяло отговаря на общоприетите норми за дисертационен труд за ОНС „Доктор".

В увода са представени обективните предпоставки за провеждане на изследването, разкрита е актуалността и нарастващия брой на нетрадиционните и асиметрични рискове и предизвикателства, каквито са кибертероризма и киберзаплахите, и е доказана необходимостта от подобен труд. Това е позволило на автора да очертае общата концепция на научния анализ, да обоснове значимостта на темата, да формулира добре обекта, предмета, целта и задачите на изследването (последните според мен са твърде много на брой) и да изложи основните подходи и методи за изследване. Формулирана е работната теза, макар и доста обширно, посочени са бъдещите потребители на резултатите от дисертационния труд, както и

въведените ограничения.

Първа глава авторът е посветил на изясняване на политиката за киберсигурност в Европейския съюз, изследвана е спецификата на основните понятия и термини по проблемите на киберсигурността, извършен е сравнителен анализ на стратегиите за киберсигурност на водещите в тази област европейски държави – Естония, Германия, Финландия и Латвия, разкрити са и предпоставките, които водят до възникването на киберсигурността, като едно от най-актуалните измерения на сигурността в ерата на информационните технологии. Изследвани са също така основните характеристики на киберсигурността като специфична сфера на сигурността, дефинирани са някои тенденции, разкрити са формите на проявление и е извършена съвременна класификация на формите на проявление и видовете рискове и заплахи за киберсигурността, според техния източник и причини за възникване.

Това е позволило на автора под формата заключение към главата, да предложи в изводна форма някои обобщения и твърдения, които частично кореспондират с първите три научно-изследователски задачи и потвърждават актуалността, сложността и глобалния характер на заплахите за киберсигурността, както и нуждата от сътрудничеството между всички заинтересовани страни на национално и наднационално ниво.

Втора глава разкрива съдържанието и основните аспекти на политиката и стратегията на Европейския съюз по въпросите на киберсигурността, като авторът не просто разкрива дейността на различните структури, органи и механизмите за противодействие на киберзаплахите, но и изследва в дълбочина такива специфични въпроси, като правоприлагането, въвеждането на различни стандарти, нормативната база, принципите и приоритетите, а също така анализира ролята, функциите и задачите на различните органи, специализирани агенции и институции в борбата с киберзаплахите.

Извършен е контент анализ на националните стратегии за киберсигурност на 15 държави от ЕС и са разкрити общите черти, целите, принципите и задачите, които могат да послужат за основа при разработване

на подобен национален документ у нас. Изводите отново са под формата на обобщения в края на главата, в известна степен имат отношение към четвърта, пета, шеста и седма научно-изследователска задача и насочват към следващата глава на дисертационния труд.

Глава трета създава усещането за силно авторско присъствие, като изследванията започват с анализ на възможностите за противодействие на киберзаплахите чрез ефективно международно сътрудничество, както между отделните държави, така и между международните организации в които страната ни членува. За целта авторът изследва правната регламентация по отношение на кибертероризма и наборът от политики и действия на ООН и НАТО, през призмата на взаимодействие и сътрудничество с ЕС. Разкриват се възможните перспективи, области и сфери на сътрудничество в областта на киберсигурността, с оглед изграждане на общи способности за противодействие, чрез прилагане на международен цялостен подход към киберсигурността и умело използване на сложен инструментариум от военни и граждански средства. Последният параграф е посветен на общо описание на авторовата концепция за архитектурната рамка, както и за някои отправни насоки, подходи и действия, които следва да се приложат при изготвянето на толкова важния и безспорно нужен за страната ни национален документ в областта на киберсигурността, предложени като Модел на стратегия за киберсигурност на Република България. И пак в края на главата има обобщения, които приемам като изводи, частично даващи отговор на осма и девета научно-изследователска задача.

Общите изводи са включени в един параграф заедно със заключението в края на дисертационния труд, но вече лесно могат да бъдат разграничени. Все пак искам да посоча факта, че решението на автора да формулира твърде много на брой междинни изследователски задачи, да не очертае ясно изводите след отделните глави и да смеси общите изводи със заключението, не само е в противоречие с общоприетите норми, но и не му е позволило да представи по най-добрия начин резултатите от научните изследвания в дисертационния си труд.

4. Характеристика на научните и научноприложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

В дисертационния труд се открояват относително добре дефинираните от автора претенции за наличие на научни и научно-приложни резултати. Това което считам като безспорен научен резултат е успешният опит на автора да запълни една празнота в нашата теория, свързана със съвременен анализ на политиките и стратегиите на ООН, НАТО и ЕС в областта на киберсигурността, а в научно-приложен аспект са формулираните подходи, стъпки и действия за разработване на Стратегия за киберсигурност на Р България.

Използваната методология на изследване е оригинална, подходите са научно-аналитични, методите са логически обвързани, а приведените аргументи са достоверни, поради което считам, че очертаните приноси са лично творение на автора.

5. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

В дисертационния труд разкривам и приемам следните конкретни научни и научно-приложни резултати, които считам че могат да бъдат приети за приноси.

Научните приноси които различавам са:

- разширени и допълнени са съществуващите и са генерирани нови научни знания, касаещи същността, характеристиките и основните форми за проявление на киберзаплахите, както и процесите и тенденциите при изграждането на способности в областта на киберсигурността;

- направена е съвременна класификация на формите на проявление и видовете рискове и заплахи за киберсигурността, според техния източник и причини за възникване, и са получени потвърдителни факти, доказващи необходимостта от разработване на национална Стратегия за киберсигурност.

Като **научно-приложни приноси** определям следните:

- изведени са специфичните особености, разкрити са характерните черти и са формулирани общите принципи, стратегически цели и политики на държавите членки на ЕС, на базата на сравнителен контент анализ на националните им стратегии за киберсигурност;

- формулирани са някои аналитични подходи, очертани са насоките на абстрактно-логически съждения и специфичните мисловни дейности, групирани в няколко обособени фази и предложени като отделни стъпки на Модел за разработване на стратегия за киберсигурност на Р България.

Не ми е известно резултатите от дисертационния труд да са намерили приложение в практиката.

6. Оценка на публикациите по дисертацията

От представения ми автореферат разбирам, че авторът има три публикации по дисертационния труд, които представят някои аспекти от неговото съдържание. Това са два доклада на български език изнесени на научна конференция и лятно училище за докторанти, и един на английски език от международна научно-практическа конференция, които са позволили на автора да изложи основните моменти и амбициите си по най-важните въпроси от труда пред широка аудитория.

7. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Авторът е ползвал значителен брой литературни източници, които обаче не винаги са описани в съответствие със стандартите. Смущаващо е обстоятелството, че някои от посочените като библиография източници са наименования на официални институции, структури или центрове на ООН, НАТО и ЕС (общо 21 броя), а прави неприятно впечатление и фактът, че на моменти цитиранията са извършени по неподходящ начин.

От общо 198 броя литературни източници, 22 са на кирилица, 118 на латиница и 56 броя са електронни адреси на официални интернет сайтове и страници, за които обаче не е посочено времето за посещаване. Следва да

бъде отбелязано, че в огромната си част те са актуални, т.е., издадени са в рамките на последните 5-7 години, а само 34 от тях са издадени преди повече от 10 години.

8. Оценка за автореферата

Авторефератът следва общите моменти на дисертационния труд, а като обем и съдържание в общи линии отговаря на изискванията на нормативните документи. Декларирани са авторските претенции за научни и научно-приложни приноси и е приложен списък на публикациите на докторанта.

9. Критични бележки

В дисертационния труд има и редица слабости. Наблюдава се необоснован стремеж към ненужно дълги обяснения и се среща известна повторяемост на съдържанието в някои раздели и подточки. Целта, задачите, обекта и предмета на изследването са описани с множество разяснения, докато подобни научни трудове изискват по-голяма лаконичност и конкретност.

Стилът на автора на моменти е повече информационно-аналитичен, и по-малко научно-изследователски, като рядко се отличава ясно неговата теза, обобщение или лично твърдение. Макар и рядко се срещат някои редакционни, стилови и правописни грешки.

Както вече беше посочено, твърде много са набелязаните за решаване изследователски задачи, не са представени междинните резултати от изследванията в отделните глави като изводи, а смесването на общите изводи със заключението води до омаловажаване на постигнатите научни резултати. Някои изводи не са в пряка връзка с целта и задачите, а формулировките им са по-скоро пожелателни и звучат като лозунг.

Предложеният Модел на стратегия за киберсигурност на Република България всъщност е за разработване на такава стратегия, и по-скоро има вид на общотеоретична концепция. Би било далеч по-добре, ако беше представен и описан определен алгоритъм, с ясно очертани фази, стъпки, резултати и

действия, включително и с необходимите схеми и таблици.

Посочените слабости в по-голямата си част са от технически характер и не намаляват сериозно стойността на посочените от мен научни резултати в дисертационния труд.

10. Заключение

В резултат на направения анализ на дисертационния труд на Йосиф Кочев мога да обобщя, че същият представлява задълбочено научно изследване, с добре очертани научни и научно-приложни приноси. Несъмнено авторът е обогатил своите знания, придобил е значителни умения да разкрива съществуващи проблеми и да предлага варианти за решение. На практика целта е постигната и са решени поставените задачи, а резултатите получени в дисертационния труд имат значителна научна и научно-приложна стойност.

Авторефератът отговаря на изискванията, налице са научни публикации по темата и това ми дава основание да твърдя, че дисертационният труд на Йосиф Кочев отговаря на изискванията на ЗРАС и ППЗРАС за придобиване на образователна и научна степен “доктор” по научна специалност „Международно право и международни отношения” - шифър 05.05.15, област на висшето образование – 3 „Социални, стопански и правни науки” и професионално направление – 3.6. „Право”.

11. Оценка на дисертационния труд

Наличието на конкретни резултати и различими научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд на Йосиф Кочев ми дават пълно основание да дам **положителна оценка**. Призовавам членовете на научното жури да гласуват за него.

07.07.2015 г. РЕЦЕНЗЕНТ: .....